

heid bewaard zijn gebleven, opnieuw te versterken". (Van Wessem.)

Deze beleving is op vele punten heel goed. Rembrandt belicht vaak, een herscheppen van de Rembrandtfiguur in zijn historische omgeving, zodat het boek (dat eerst met het jaar 1650 begint) boeiende lectuur is geworden.

Tegenover deze verdiensten staan, wat de Commissie, goed-in-stijl, noemde „de schaduwzijden". Men vindt ze in de bovengenoemde considerans. Daarbij meent ik er nog één te moeten noemen, die wel voortvloeit uit het vereischte doordringen „tot de kern van een bestaan zonder terug te schrikken voor de consequenties, die een dergelijke handelwijze met zich meebrengt" (Otten), maar die toch een vaak hinderlijk effect blijft: de sterke sensualiteit in de persoonsverbeelding en in de verhoudingen. Het niet-kennen van eenige fernghouding bij de kunst de nieuwe zakelijkheid, doet zich met name gevoelen op het punt van zinnenleven en hartstochttheroering en dat is ook hier het geval. Tegenover de soms prachtige tooneelen van artistieke bewogenheid of 17e eeuwse Amsterdamsche actie zijn zulke fragmenten donkere plekken, die het coloriet van de kleurige schilderij bederven. Bovendien heeft Rembrandt, de schilder van zooveel Bijbelsche stukken, zeker de tegenwichten gekend van een dieper geestelijk leven, dan hier wordt gesuggereerd.

Hier nu staan we onmiddellijk voor het gevaar van het „vie romancée". In een „schaduwzijde" als deze openbaart het zich wel heel duidelijk. Het herscheppen naar de wijze van het vie romancée, de reconstructie van een levensbeeld, zonder begrenzing van de fantasie en van een om een of andere reden gekozen uitgangspunt uit, doet heel lich een beeld ontstaan, dat niet in overeenstemming is met verschuldigde pieteit jegens de historische werkelijkheid. Wat aan Rembrandt-studien in rijke veelheid is verschenen doet althans een gansch anderen Rembrandt zien, dan hier wordt geteekend, en daarom is de vraag zeker niet misplaatst of met dit beeld aan de historische Rembrandt niet een heel groot onrecht wordt gedaan. Historische verbeelding is stellig een niet te onderschatten element van biographie — terecht is daarop indertijd gewezen in een artikel in „De Stem" — maar wanneer beschreven, als feitelijk verteld, wordt, wat Schrijversfantasie en herschepping heeft afgeleid uit de documenten, dan is niet alleen de historische betrouwbaarheid maar ook de morele aanvaardbaarheid ernstig in het geding....

Als tweede voorbeeld van het „vie romancée" in onze eigen literatuur noemde ik den roman over Jan Steen, door C. J. Kelk.

Zelfs is deze roman nog meer proeve van het soort, want terwijl Theun de Vries slechts een deel van Rembrandts leven behandelt, diens latere jaren, volgt Kelk geheel de chronologische lijn. Hij doet het leven van den schilder zien van zijn vroegste jeugd in het deftige brouwershuis te Leiden tot aan zijn laatste dagen. En ook is nog sterker het geromanceerde, want het boek is geïnspireerd op Jan Steens schilderstukken. Het bonte, bewegelijke, sappige, enthousiaste, dat de geest is van die stukken, is ook de geest van het boek. 't Is, als Timmermans „Pieter Breughel" uit de werken „geroken".

Weer vinden we hier belichting van een leven „in al zijn facetten". Vreugden en grollen wisselen telkens af met teleurstellingen en zwaarmoedigheden, zwier en uitbundigheid staan tegenover strakheid en bezinning. Het temperamentvolle van den schilder is op het boek overgegaan: de uitersten raken elkaar voortdurend. En dan is het ook vooral daarin vie romancée, dat het „rhythmisch gefilmd" is, dat wil, naar de boven aangehaalde woorden van Constant van Wessem, zeggen, dat het rythme, de bewogenheid, van het leven van Jan Steen gegrepen wordt en met „voorbeelden" geïllustreerd.

De Schrijver accentueert het vitalistische, dat uit de stukken spreekt, in een beeldprojectie van voortdurende stemmingsverandering. En de „voorbeelden" brengen daarin tempo zoowel als relief. Lezend dit boek, tuimelen we van de eene situatie in de andere. Schuimend feestvermaak bij volle stoopen hier wordt, zonder overgang, gevolgd door triestige gepieker in de eenzaamheid van de werkzolder; gapenlang zwerfen door mateloos werken, zorgenloos genieten door onberedeneerde afkeerigheid. We zien Jan Steen als brouwer, volgend den zin van zijn strengen vader, en als avonturier, die met de muts gooit naar zijn neringplichten; als charmeur en als ruzie-maker; we zien hem in overvloed en in gebrek, in werk-ernst en in uitgelatenheid, berekenend en zonder overleg, slim en goed-geloovig. En 't is alles levende werkelijkheid, gebeuren dat we meemaken en meegenieten, als waren we deelgenoot, 't is actie in het heden, als gaan we langs 17e eeuwse grachten en verkeerden we met 17e eeuwse menschen.

Maar er is ook een andere kant. De rusteloosheid en excessieve bewogenheid heeft haar dieperen grond in onbevredigd-zijn, in zoeken en streven naar het groote, dat zich niet grijpen laat, in

het altijd weer terugvallen in zorgen en zwaarigheden, in het conflict van den kunstenaar met zijn tijd. En ook die andere kant wordt belicht, zoo goed, dat Herman Poort (in de Prov. Groninger Courant) schrijven kan, dat „het is een groote verdienste van Kelk, dat hij in zijn roman de onder lach en kwinkslag gecamoufleerde tragiek van Jan Steens leven met smartelijke zekerheid laat uitkomen". En zoo is dit boek toch meer dan een film van jool en leutigheid, meer dan een amuseman roman van snaaksche invallen en anecdotische details — 't is een levensbeeld. Maar dan een levensbeeld naar modernen stijl, d.w.z. geromanceerd, met de effecten van fantasie en persoonlijke indruk gekleurd, heel sterk gekleurd zelfs. Want in de tooneelen van Jan Steen, in conflict met de burgerlijkheid van zijn stand en zijn tijd, in zijn omgang met Gerard Dou, Adriaan van Ostade, Jan van Goyen, in de vervulling van zijn brouwerstaak te Delft en Haarlem, is het gefantaseerde tastbaar, juist in het verband van het boek, dat, naar Herman Poort heeft opgemerkt, hem wil herscheppen „als een troubadour van licht en vreugde".

Daarmee komt echter ook weer, en sterker nog, de kwestie naar voren van de verschuldigde pieteit jegens de historische werkelijkheid. Terecht heeft Mr R. Houwink er op gewezen, dat de verbeelding, „afgezien van haar duidende functie, welke natuurlijk den levenszin aangaat" van een geromanceerde historische figuur, „slechts aanvullend werk" kan doen, „reconstructieve, geen constructieve arbeid". De grens tusschen het reconstructieve en het constructieve is hier wel heel moeilijk te vinden. En het is zeker waar, wat A. Wapenaar schreef, dat „als Jan Steen zóó geweest is als Kelk hem hier portretteert, de conclusie moet luiden: een heel oppervlakkig mensch". Maar dan is ook hier weer de vraag urgent of hem geen onrecht wordt gedaan en of het vie romancée, aldus (re)construeerend, niet is, zooals Anthonie Donker het scherp zegt, een „tulpenhandel in levensbijzonderheden, die... zonder respect voor feiten, waarheid en begrenzing gedreven wordt."*)

Eindelijk is er het derde voorbeeld, „De Haren Maarschalk". Het leven van Daendels, Soldat de la Fortune, door Constant v. Wessem.

Reeds de toevoeging „Soldat de la Fortune" bewijst, dat we hier met een geromanceerde biographie te doen hebben, al moet ik er aanstonds bijvoegen, dat Van Wessem veel meer dan Theun de Vries en Kelk het historisch element tot zijn recht doet komen. Daendels te zien als „Soldat de la Fortune" betekent hem uitbeelden naar de door Van Wessem zelf gegeven methode „om door het rythme van een leven de tot beeldvlakken geworden scènes in onderling verband te brengen tot een opnieuw verwerkelijkt werkelijkheid".

In „de taal der feitelijkheden" verbindt de Schrijver de verschillende scènes uit Daendels' leven: zijn bemoeiingen, als vurig Patriot en vereerder van het revolutionnaire Frankrijk, om de Fransche regeering te bewegen ook in Holland het regime van vrijheid, gelijkheid en broederschap te vestigen; zijn rol tijdens de Bataafsche Republiek en het Koninkrijk Holland; zijn gouverneur-generaal-schap over Oost-Indië; zijn actief meestrijden in Napoleons leger, als hij, wegens zijn hardhandig optreden, van die functie is ontheven; zijn draai, als straks de erfprins aan het bewind komt en hij benoemd wordt tot gouverneur van de Goudkust, waar hij, na nieuwe heftige beroeringen, in 1818 sterft.

Uit deze scènes wordt nu, volgens den opzet van het vie romancée, een „opnieuw verwerkelijkt werkelijkheid". Want het is levend gebeuren, wat we te zien krijgen, dat uit een totaliteit van soldateske eigenschappen, kuiperijen, corrupties, politieke intrigues het beeld oplevert van den Soldat de la Fortune, die Daendels is geweest. En het geromanceerde geeft aan het rythme van dit leven een stuwkracht, die het boek maakt tot boeiende, als roman-verhaal geapprecieerde lectuur.

Als proeve van het soort lijkt mij dit boek goed geslaagd. Door het vasthouden aan de historische gegevens vermijdt het 't gevaar, dat de fantasie gen te hooge vlucht neemt en een reconstructie ontstaat, die als bij Delteil, Berand e.d. een constructie wordt; en door aan het geromanceerde plaats in te ruimen schept het een sfeer van momentele, levende realiteit, naar den stijl der moderne biographie.

Het overzien van de belangrijkste vertegenwoordigers van het genre der vies romancées leidt als vanzelf tot enkele conclusiën.

Vooreerst deze, dat ze metterdaad zijn opgebouwd naar de principes der vernieuwing van het biographische, zooals ik die in de voorafgaande artikelen aan de hand van citaten heb aangegeven.

Verder, daarmee in onmiddellijk verband, dat het vie romancée is een literaire vorm, voortkomend uit een literaire behoefte en met literaire effecten en middelen bewerkt. Het „vie romancée" is, ik trachtte dat in het tweede artikel aan te toonen, geheel: roman.

Maar in de derde plaats nu ook deze conclusie,

dat, hoezeer ook het genre opbloeit en beoefening vindt, toch van eenige stabiliteit nog geen sprake is. Onderling verschillen de proeven van het soort veel, zelfs heel veel. En dat verschil spruit voort uit dezelfde gesteldheid van den Schrijver tegenover de stof, die bij de Auteurs van historische romans steeds te bespeuren is geweest (sterk b.v. bij Mevr. Bosboom en Van Lennep), n.l. uit het meer historisch of het meer romantisch tot het gegeven naderen. Het geromanceerde is, vooralsnog tenminste, een labiel element, dat het vie romancée in een buiten-evenwichtigen toestand houdt. En in dien toestand blijft het zeer gevoelig voor de gevaren en bezwaren, die, uit historisch en uit literair oogpunt, bestaan.

Verdere conclusies te trekken lijkt mij vooralsnog niet mogelijk.

Over wat bezig is te worden, kan men in geen anderen, dan den constateerenden zin schrijven. Maar dat constateerende is voldoende, om de juistheid te doen zien van wat ik in den aanvang van deze artikelenreeks meende te mogen vaststellen: dat het „vie romancée" misschien wel het meest belangrijke is van het proza der nieuwe zakelijkheid, wijl het is de duidelijke manifestatie van de vernieuwingsgedachte, die daaraan ten grondslag ligt. Waaruit dan volgt, dat het onzerzijds met die reserve dient bejegend te worden, die, naar ik in de eerste aantekeningenserie bij herhaling heb uiteengezet, tegenover die vernieuwingsgedachte ons absoluut geboden is.

C. T.

Kerkelijke Zending.

Gelijk er vanwege de Nederduitsche Gereformeerde Kerken, aanstonds na haar optreden in doleantie, een Diaconaal- en een Ouderlingen-Congres werd gehouden, zoo riepen zij ook een Zendingcongres samen.

Het besluit daartoe was genomen op de Voorloopige Synode te Utrecht in 1888. Daar toch werd op voorstel van Dr F. L. Rutgers aan de Deputaten voor de Zending, Ds F. Lion Cachet en ouderling W. Hovy opgedragen, in overleg met Dr L. H. Wagenaar, ter bespreking van het werk der Zending een Congres te houden met daartoe afgevaardigde leden der kerkeraden.

Bedoeld Congres vond plaats op 29 en 30 Januari 1890 te Amsterdam, in het Gebouw voor den Werkenden Stand, en werd op uitnodiging van het moderamen ook bijgewoond door Ds W. H. Gispén en Ds L. van der Valk als gecommitteerden van de Zendingscommissie der Christelijke Gereformeerde Kerk.

Als eerste spreker trad op Dr A. Kuyper, die in den vorm van een zeer levendige improvisatie een breede reeks dogmatisch-kerkrechtelijke stellingen bepleitte, waarvan de behandeling en bespreking heel den eersten dag van 'smorgens over tien tot 'smiddags bij vijven in beslag nam.

Nadat de referent den tol van zijn eerbied aan de kerkelijke zending der Christelijke Gereformeerden betaald had, nam ook Ds Gispén aan de discussie deel en sloot deze de morgenzitting met dankgebed.

Op den Zendingdag der Christelijke Gereformeerde Kerk, gehouden 10 September d.v., te Groningen, hield Gispén zelf een referaat over de kerkelijke Zending in de praktijk. Het werd opgenomen in het Algemeen Zendingstijdschrift „De Macedoniër".

Spreker begon met te gewagen van het door hem bezochte Congres:

„In het laatst van Louwmaand dezes jaars had ik het genoegen, met onzen geachten secretaris, Ds van der Valk, het Zendingcongres bij te wonen van de Ned. Geref. Kerken, doleerende.

„Ik schroom niet het ook hier uit te spreken, dat we daar buitengewoon veel genoegen hebben gehad. De hartelijke wijze, waarop de broeders ons, als vertegenwoordigende de Zendingscommissie der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, ontvingen en behandelde, liet niets te wenschen over. Maar bovenal ben ik voor mij dankbaar dat Congres te hebben bijgewoond om de vele belangrijke woorden die daar, over of in verband met de Zending, gesproken zijn. De geleerdheid, de rijke kennis van zaken, de zuiverheid in beginselen, de ijver voor de uitbreiding der Kerk onder de heidenen, bleek uit elk referaat, en dat alles is verre boven mijn lof.

„Dit wil niet zeggen, dat ik het met elke daar uitgesproken stelling volkomen eens ben. Maar hetgeen ik er hoorde, heeft mij, naar de kleine mate mijner vatbaarheid, werkelijk rijker gemaakt, veel stof tot nadenken gegeven, en mij geholpen in de uiteenzetting van eenige denkbeelden over de Kerkelijke Zending in de praktijk, die ik zoo vrij ben in dit oogenblik aan uw broederlijk oordeel te onderwerpen.

„Wie uwer reeds heeft kennis gemaakt met de acta van het Zendingcongres — (en ik hoop dat

niemand d spreken, d wensch te met de d

Op het l eigen kerk

„Zooals naam van

Kerk in N testantische

en officieel mohammed

verkondigt formeerde

de 17de e Generaal- arbeid d

ten dagen N L., in w

leeraren u van den M

der Comm de bedien ben aanvi

„Daar e Nederland schap der

staat, kan de bespre praktijk".

Spreker engste gre op den ar

genoemd O. L. ver

zoo te d algemeene

Zijn eel kelijke Zo

van de at ambt, de geloovige

zijn; maa tegenwo

hen, die Hiervat

schappen roeping e

Jezus Ch dagen, wi

gesproker organisat

wordt to ook al v

en dat y geldighe

meente; hm kun

latig zijn allen cre

de hande geen de

niet doet „De v

schillend voegdbei

geloovige tuiging l

ven. Zij kerkelijk

dere get belijdeni

tijden d de leer

zich gro vele ge

dingswe bewust

genootsc grondsl

gen onc ook, in

Zending naars va

bestrijde den doc

plichtma zou met

schap li tegen ee

„De Kerkelij

lichaam ben, in

niets te punt be

missen moeder

Woord lande z

dan als dienste

Sprek loovige als led

georgaar naar d

z.i. uit woord

*) „De Stem", jg. 1930, p. 822.

*) A. Anthonie Donker, „Ter Zake", pag. 177.

en beoefening
geen sprake is,
an het soort
I spruit voort
thruiver tegen-
in historische
st (sterk b.v.
n.l. uit het
ch tot het ge-
s, vooralsnog
vie romancée
houdt. En in
g voor de ge-
th en uit lite-

nij vooralsnog

men in geen
zin schrijven,
om de juist-
aanvang van
n vaststellen;
vel het meest
nuwe zakelijk-
statie van de
ten grondslag
rijds met die
ie, naar ik in
verhaling heb
gedachte ons

C. T.

che Gerefor-
optreden in
lerlingen-Con-
ook een Zen-

op de Voor-
tar toch werd
de Deputaten
en ouderling
et Dr L. H.
erk der Zen-
daartoe afge-

en 30 Janu-
uw voor den
oeding van
r Ds W. H.
ommitteerden
lijke Gerefor-

uyper, die in
provisatie een
ke stellingen
n bespreking
over tienem
an.

oerbied aan
Gereformeer-
aan de dis-
nizitting met

ijke Gerefor-
ber d.v. te
referaat over
ractijk. Het
Zendingstijd-

an het door

es jaars had
n secretaris,
bij te wonen
ide.

te spreken,
egen hebben
de broeders
lingscommis-
rk in Neder-
niets te wen-
or mij dank-
ond om de
er of in ver-
De geloofd-
uiverheid in
ng der Kerk
staat, en dat

et elke daar
ben. Maar
r de kleine
ker gemaakt,
geholpen in
den over de
ik zoo vrij
ik oordeel te

aakt met de
ik hoop dat

nemand die kennismaking zal nalaten), zal be-
speuren, dat een en ander, wat ik in het midden
wensch te brengen, meer of min voeling houdt
met de daar uitgesproken gedachten."

Op het kerkelijk karakter van de Zending zijner
eigen kerk vestigt Gispén dan aldus de aandacht:
„Zooals bekend is, draagt onze Zending den
naam van Kerkelijke, De Christelijke Gereformeerde
Kerk in Nederland is, tot nog toe, de eenige Pro-
testantsche Kerk in ons Vaderland, die rechtstreeks
en officieel het Evangelie onder de heidenen en
mohammedanen in onze Oost-Indische bezittingen
verkundigt. Zij doet dit op het voetspoor der Gere-
formeerde Kerk in ons land, die, inzonderheid in
de 17de eeuw, onder de opperhoofheid der Staten-
Generaal en van de O. I. Compagnie, ook aan dien
arbeid de hand heeft geslagen, zoodat er heden
ten dage nog bestaat eene Protestantsche Kerk in
N. I., in welke Kerk, in den laatsten tijd, ook twee
leeraren uit de Chr. Gereformeerde Kerk, door benoeming
van den Minister van Koloniën en onder het gezag
der Commissie voor de Prot. Kerk in Neerl. Indië,
de bediening des Woords, of het predikambt, heb-
ben aanvaard."

„Daar er echter tusschen de Chr. Gereformeerde Kerk in
Nederland en de Prot. Kerk in N. I. geen gemeen-
schap der belijdenis of des kerkelijken levens be-
staat, kan dit geval niet in aanmerking komen bij
de bespreking van de Kerkelijke Zending in de
praktijk."

Spreeker beperkt zijn onderwerp dan ook tot de
engste grenzen en spreekt uitsluitend met het oog
op den arbeid die aan de Zendingcommissie boven-
genoemd is opgedragen, en onder haar leiding in
O. I. verricht wordt. Maar hij wenscht dit toch
zoo te doen, dat aan het licht treedt op welke
algemeene beginselen hare bijzondere arbeid rust.

Zijn eerste stelling dan luidt: Hetgeen men Ker-
kelijke Zending noemt, onderscheidt zich daarin
van de andere Zending dat zij niet uitgaat van het
ambt, de officie, den plicht en de roeping der
geloovigen, om getuigen van den Heere Jezus te
zijn; maar van het gansche lichaam der Kerk, ver-
tegenwoordigd in de wettige vergaderingen van
hen, die geregeerd der Kerk zijn.

Hiervan zegt Gispén: „In de Zendingsgenoos-
schappen oefenen de geloovigen een ambt of eene
roeping en verplichting uit, om als getuigen van
Jezus Christus in de wereld op te treden. In onze
dagen, waarin zooveel van het ambt der geloovigen
gesproken wordt in betrekking tot de kerkelijke
organisatie, en aan de geloovigen de bevoegdheid
wordt toegekend om van kerkorde te veranderen,
ook al zijn ze maar met twee of drie vergaderd,
en dat voorts deze hunne daad kracht en rechts-
geldigheid heeft voor de gansche kerkelijke ge-
meente; in onze dagen zal men moeilijk het recht
hun kunnen betwisten om, waar de Kerken na-
latig zijn het bevel des Heeren, om het Evangelie
allen creaturen te prediken, uit te voeren, zelve
de handen aan den ploeg te slaan en te doen het-
geen de Kerken in haar geheel moesten doen maar
niet doen."

„De vraag, of de oprichters en leden der ver-
schillende Zendingsgenooschappen van deze be-
voegdheid of van deze roeping en verplichting der
geloovigen zich volkomen bewust zijn, en uit over-
tuiging handelen, kan hier buiten bespreking blij-
ven. Zij staat in het nauwste verband met heel het
kerkelijk vraagstuk en met de meerdere of min-
dere getrouwheid aan het historisch geloof en de
belijdenisschriften, met de leer der Kerk, uit de
tijden der groote reformatie en de opvatting van
de leer van het ambt der geloovigen. Daaruit laat
zich grotendeels verklaren het bestaan van zoo-
vele genooschappen of vereenigingen, die het Zen-
dingswerk hebben ter hand genomen. Er liggen,
bewust of onbewust, aan die verscheidenheid der
genooschappen verscheidene leerbegrippen ten
grondslag. De Kerkelijke en Theologische richtin-
gen onder de Ned. Hervormden, spiegelen zich
ook, in een of ander opzicht, in de verschillende
Zendingsgenooschappen af. Met openbare loofhe-
naars van de godheid van Christus en pertinente
bestrijders van het bovengemiddelde, in eene Kerk
den dood des Heeren te verkondigen, acht men
plichtmatig. Maar voor geen geld van de wereld
zou men met zulke lieden van één Zendingsgenoos-
schap lid zijn! Op het gebied der Zending ziet men
tegen een scheuring meer of minder niet op."

„De arbeid nu van zulke geloovigen is geen
Kerkelijke Zending. Hij gaat niet uit van het
lichaam der Kerk. De opzieners der gemeente heb-
ben, in qualiteit van opziener, met deze Zending
niets te maken. De Zendingelingen zijn uit dit oog-
punt gezien geen wettige dienaren des Woords en
missen de bevoegdheid om in de kerken van het
moederland met autoriteit op te treden en het
Woord en de Sacramenten te bedienen. Hier te
lande zijn zij van den dienst der kerken, anders
dan als behulpzels, uitgesloten, evenals de gods-
dienstonderwijzers en de oefenaars."

Spreeker komt vervolgens tot de vraag: of de ge-
loovigen bevoegdheid hebben om als geloovigen en
als leden van georganiseerde kerken, buiten dat
georganiseerde lichaam der Kerk om, Zendingelingen
naar de heidenwereld te zenden. Deze vraag moet
z. i. uit een theoretisch oogpunt ontkennend beaat-
word worden.

„Door theoretisch oogpunt bedoel ik eigenlijk
leerstellig en kerkrechtelijk oogpunt."

„Er is toch in al de schriften des Nieuwen Tes-
taments geen enkel voorbeeld aan te wijzen, dat,
waar reeds eene georganiseerde Kerk bestaat, op
zichzelf staande geloovigen, alleen op grond dat
zij geloovigen en leden van het verborgen lichaam
van Christus zijn, de bediening des Woords en der
Sacramenten onder joden of heidenen hebben ver-
vuld. Het waren ambtsdragers die hetzij als Aposto-
len of Evangelisten het Woord predikten, ambten
die met het diakenambt zeer goed verenigbaar
zijn en ook wel verenigd waren. Het bevel dat
Christus vóór zijne hemelvaart gaf om allen crea-
turen het Evangelie te verkondigen, de volken te
onderwijzen en te doopen, zal toch wel zoo ver-
staan moeten worden, dat het gegeven is aan de
geheele gemeente, niet los en onafhankelijk van de
Apostelen en hun gezag, maar onder hunne auto-
riteit en naar de bepalingen die zij, als lastheb-
bers van Christus, daarvoor zouden stellen. Zoo
vermaant Paulus Timotheus dat hij het goede pand
moest toevertrouwen aan getrouwe menschen, die
bekwaam zijn om ook anderen te leeren."

„Zoo heeft de Kerk in alle eeuwen het Woord
des Heeren ook opgevat. Want het is iets anders
of een geloovige in zijne omgeving, op reis, of ook
onder heidenen en mohammedanen, getuigenis af-
legt van zijn eigen geloof en anderen opwekt ook
in Christus te gelooven, dan of hij zelf thuis blijft
en anderen heenzendt met last en macht om het
Woord te prediken en de Sacramenten te be-
dienen."

„En dit is het toch wat de Zendingsgenooschap-
pen in den grond der zaak doen. De z.g. ordening
der Zendingelingen geschiedt wel doorgaans door een
of meer predikanten, en, in den laatsten tijd, ook
wel in een officieel kerkgebouw, maar dat alles
geeft nog aan deze handeling geen kerkelijk of ge-
meentelijk karakter. De predikant heeft voor deze
handeling geen opdracht van de gemeente wier
dienaars hij is, en de Kerk wordt eenvoudig door
de kerkvoogden voor dit doel geleend of beschik-
baar gesteld, gelijk dit ook wel geschiedt voor
een orgelconcert, de inhuldiging des Konings, of
iets anders."

„Het kerkelijk kleurtje, dat de ordening der Zen-
delingen hierdoor krijgt is dus niets anders dan
schijn. De Kerk zelve zendt niet. Zij erkent de dus
geordende broeders niet als dienaren des Woords
en verbiedt hun de bediening der Sacramenten
in de Kerken van het Moederland."

Dan volgt een kritiek op wat Dr Kuyper op het
Zendingcongres over het revolutionair karakter
der Zendingsgenooschappen sprak; waarna Gispén
concludeert: „Al kunnen wij dus uit een theoretisch
oogpunt de onkerkelijke zending niet goedkeuren,
toch willen we haar ook niet beschouwen als een
uitvloeisel van de revolutie. Gedachtig aan het
bekende gezegde, dat God met een krommen stok
wel eens een rechten slag doet, en dat er wel eens
iets geschiedt hetwelk niet behoorde te geschieden,
maar dat geschied zijnde toch niet ongedaan kan
of behoeft gemaakt te worden, bovenal lettende
op het ambt der geloovigen in vervalschte Kerken
en tegenover slapende en ontrouwe ambtsdragers,
willen wij ook acht geven op de lessen der practijk.
En dan aarzelen wij niet te zeggen dat ook hier
het Woord des Heeren geldt: verderf het niet;
want er is een zegen in. Immers: uit de practijk
der laatste honderd jaren blijkt, dat waar de ge-
loovigen, bij nalatigheid van de uitwendige, geor-
ganiseerde kerk, sommigen uit hun midden, als
zendelingen ordenen en zenden om het Evangelie
onder de heidenen te verkondigen, deze arbeid
kennelijk van God gezegend is en wordt, zoodat
de kerken, in plaats van dit werk tegen te staan,
het veeleer, met belijdenis van eigen schuld, moe-
ten waardeeren, en er naar streven moeten het
langzamerhand te leiden in de bedding van het
kerkelijk leven. En we hebben reeds veler over-
tuiging mede. Op het jongste Zendingfeest op
Leyduyn zeide de waardige T. M. Looman, de
Zending der Christelijke Gereformeerden bespre-
kende, dat deze was eene Zending die van de
Kerk zelve uitging. En dat het zoo eigenlijk be-
hoorde te zijn. En deze broeder is de eenige niet,
die zoo oordeelt."

Intusschen, zegt Gispén, zal er nog veel moeten
veranderen, eer het zendingswerk in onzen tijd
zoo geordend en op wettige, kerkelijke paden ge-
leid is. Allereerst zal overwonnen moeten worden
de noodlottige tegenstelling die zich uitsprekt in
de tweevoudige leus van: zielen redden en kerken
planten. Door die tegenstelling is veler denken
en handelen vervalscht. Onze vaderen spraken
van kerken planten. En in deze schriftuurlijke ge-
dachte is alles uitgedrukt. Verre moet de gedachte
van ons zijn, dat het zielen redden ons werk is of
het werk van eenig mensch. Niet een Apostel of
of een zendeling of een geloovige, maar de Zoon
Gods alleen vergadert, regeert en bewaart de tot
het eeuwige leven uitverkorenen tot een kerk. En
daartoe gebruikt Hij den dienst van menschen. Bij
aanvaarding van het kerkelijk beginsel in de prac-
tijk der Zending moet echter nauwgezet gelet wor-
den op de orde en den weg, dien we, uit de Heilige
Schrift, als Gods weg leeren kennen. Men moet
beginnen bij het begin, d. i. de Zending afleiden

uit het vrijmachtig welbehagen Gods, op den door
God gezonden Middelbaar en Verlosser zien; ver-
volgens letten op hen tot wie de Gezondene des
Vaders, door den dienst zijns woords komt; aan
deze de Zending in den naam van Christus vol-
brengen en hen, die naar het goddelijk welbe-
hagen tot geloof en bekeering komen, door den
doop de zichthare kerk inlijven, ordenen tot eene
huismeeente of tot eene plaatselijke kerk, en die
plaatselijke kerk in levend, organisch verband doen
staan tot de kerk die de Zending Gods in de heiden-
wereld heeft bediend. De Kerk mag de Zending
dus nooit als een godsdienstige liefhebberij be-
schouwen, of als iets dat zij doen wil om te toonen
dat zij ook wel wat voor den dienst des Heeren
over heeft en ook wel liefde gevoelt voor die arme
blinde heidenen! Neen, de Zending is niet ons wel-
behagen, maar Gods welbehagen.

Duidelijk vernemen we hier klanken, door Gispén
op het Zendingcongres opgevangen. Alleen maar,
wat daar in wetenschappelijke vorm was gegeven,
wordt hier door hem gepopulariseerd.

Ten slotte staat hij nog stil bij de minder gunstige
uitkomsten, die de Zending der Christelijke Gerefor-
meerde Kerk tot nog toe gehad heeft, en hij toont
aan, dat de oorzaak daarvan niet gezocht moet
worden in de onzuiverheid of in het overdrevene
van het beginsel der kerkelijke Zending, maar in
bijkomende omstandigheden.

RULLMANN.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Het Rapport inzake het Leerboek voor de
Catechisatieën.

III.

Een volgend niet minder ernstig bezwaar dat wij
tegen de proeve van het leerboek voor de cate-
chisatieën hebben, is, dat het niet gemakkelijk zal
zijn voor de jonge menschen, zich logisch den ge-
dachtengang van den schrijver voor te stellen. Dit
komt voornamelijk, doordien er nogal veel dou-
blures voorkomen in dit leerboek.

Wij drukken hier b.v. naast elkaar af vraag
en antwoord 7 en vraag en antwoord 62:

„Vanwaar komt het geloof?"	„Hoe leidt God u dan tot de zaligheid?"
Van den Heiligen Geest, Die het geloof in mijn hart werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie."	Door den Heiligen Geest, Die mij Christus inlijft, mij door Zijn Woord roept, en mij alzoo tot het geloof in Christus en tot waar- achtige bekeering leidt."

Deze doublures zijn op zichzelf niet zoo erg,
ware het niet, dat zij samenhangen met het ge-
volgde systeem. Zoodra men toch de zuiver logische
volgorde loslaat en een volgorde kiest aan de hand
van een gebod, dat niet bedoelt een indeeling te
zijn voor een catechisatieboek, vervalt men als
vanzelf in dergelijke situaties.

Doch daarin ligt niet mijn hoofdbezwaar. Maar
het ergste vind ik, dat het boek aan een catecheet
didactisch zoo zware eischen stelt. Wij drukken
hier de titels van de deelen II tot en met VII achter
elkaar af. Wij hebben dan achtereenvolgens:

- II. De Naam Gods.
- III. Het Koninkrijk Gods.
- IV. De wil Gods.
- V. De heiliging van Gods Naam.
- VI. Het geloof en de genade des koninkrijks.
- VII. De Gehoorzaamheid aan Gods wil.

Hieruit volgt reeds, dat, hoe mooi de parallelie
uiterlijk ook schijnt, van den catecheet gevraagd
wordt, dat eerst gehandeld moet worden over den
Naam Gods gedurende vijf catechisaties, maar dat
eerst elf weken later gesproken wordt over de
heiliging van Gods Naam.

In de lessen XI tot en met XV wordt gesproken
over het Koninkrijk Gods. Maar hoewel daar wel
gehandeld wordt over den Koning in dit Koninkrijk,
mag men daar niet spreken over den Koning der
Kerk. Dat komt eerst aan de orde in deel VI. Er
wordt bij de bespreking van dat Koninkrijk wel ge-
sproken over den Koning, maar hoe de gerechtig-
heid van Christus de onze wordt, daarover wordt
eerst vele lessen later gehandeld.

In vraag en antwoord 31 is gesproken over de
vrijwillige gehoorzaamheid van den mensch in het
Koninkrijk. Maar over de goede werken van den
geloovige kan dan nog niet gehandeld worden.

Bij de bespreking van vraag en antwoord 31
wordt bij de controverses wel terecht gewaarschuwd
tegen de vereenzelviging van Koninkrijk Gods en
Kerk. Maar die Kerk komt eerst vele lessen later ter
sprake.

Iets dergelijks zien wij ook weer bij de bespre-
king van den wil Gods. Daar wordt wel de hoofd-
som van de Wet gegeven, maar er mag niet ge-
handeld worden over de gehoorzaamheid aan Gods
wil. En dat, ofschoon vraag en antwoord 50 luidt:

„Blijft God in het verbond der genade Zijn wet
toch aan Zijn kinderen stellen?"